

LA MEDALLA ANTONI AGUSTÍN. CRONOLOGIA D'UN PREMI.

La Medalla Antoni Agustín fou instituïda per la Diputació de Tarragona l'any 1948 per tal d'estimular els estudis històrics sobre la ciutat i província. Ha estat convocada nou vegades al llarg de trenta-cinc anys, des del 1948 fins al 1981. L'any 1984, la Comissió de Cultura i Ensenyament proposà convertir aquest premi en beca; amb això creiem que s'ha tancat la primera etapa de la seva història.

En aquest treball donarem a conèixer la seva creació, les convocatòries, les obres que s'hi han presentat i els jurats que n'han format part.

Creació del premi i bases.

L'any 1945, la Corporació Provincial determinà nomenar Assessor Cultural el senyor Manuel de Montoliu i de Togores; a partir d'aquest moment, malgrat les dificultats econòmiques d'aquells temps, es desvetllà un major interès per part de la Diputació respecte als temes relacionats amb la cultura. Aleshores, el diputat tarragoní Enric Olivé i Martínez volia crear un *Institut Històric Tarraconense*, i el senyor Montoliu fou la persona que recolzà immediatament aquesta iniciativa a la qual aportà el seu saber i l'experiència. L'esmentada institució no fou una realitat fins l'any 1951, i prengué el nom d'*Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV*. Mentre s'anava formant l'*Institut*, el nou Assessor Cultural suggerí la creació d'un premi que portaria el nom de Medalla Antoni Agustín. Amb data de 6 de març del 1948 presentà a la consideració de la Corporació el següent escrit:

*A la Comisión Gestora.
Excmo. Señor:*

Entre los proyectos que en la esfera de la cultura acariciaba hacía tiempo esta Excm. Diputación Provincial, ocupaba un lugar preferente el de una institución o iniciativa orientada a estimular los estudios históricos sobre nuestra capital y su provincia.

Tarragona es por antonomasia una ciudad histórica. En los dos milenios de su vida ha visto acumularse en su suelo los estratos y sedimentos de una larga serie de civilizaciones y pueblos diferentes que prestan a la ciudad y su provincia un alto interés histórico, como lo demuestran los numerosos estudios e investigaciones realizadas sobre su glorioso pasado por sabios historiadores locales, nacionales y extranjeros.

Hace tiempo que atendiendo a estas poderosas razones, la Asesoría de Cultura trazó un plan de fundación de un Instituto Histórico Tarraconense. Sólo la dificultad surgida con la imposibilidad en que se encontró nuestra Corporación de obtener la subvención esperada del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, hizo desistir al Excmo. Sr. Presidente de presentar el proyecto de dicho Instituto a la aprobación de la Comisión Gestora. Pero deseoso de que nuestra Corporación diese una muestra del vivo interés que le inspiraban los estudios históricos tarraconenses, accedió gustoso a la petición que le hizo el Asesor que suscribe, de desglosar del proyecto citado la parte referente a la creación de una Medalla para premiar obras de mérito sobre temas históricos de nuestra ciudad y provincia. La Medalla llevará el nombre de aquel cultísimo y sabio Arzobispo de Tarragona Don Antonio Agustín, que tanto enalteció el prestigio de nuestra ciudad con sus eruditísimos trabajos sobre temas de historia y arqueología, célebres en todo el mundo de las letras. La creación de la Medalla Antonio Agustín señalará un jalón muy importante en el camino emprendido actualmente por la Excm. Diputación Provincial por que es indudable que la convocatoria del premio que lleva aparejado la Medalla Antonio Agustín, será un eficaz acicate para los cultivadores de nuestra historia, los cuales, no lo dudamos, acudirán a nuestro llamamiento con trabajos que signifiquen un verdadero progreso sobre las anteriores investigaciones. No dudamos de que la opinión de la gente culta de nuestra ciudad y provincia resultará favorablemente impresionada por el gesto de esta Corporación que viene a llenar con una obra de positiva eficacia el hueco que en su política cultural se observaba por la carencia de protección a los estudios de la querida y gloriosa ciudad de nuestros mayores.

Aquesta memòria anava acompanyada del que podrien ésser les bases i que, finalment, quedaren redactades d'aquesta forma:

La Excm. Diputación Provincial, en sesión del día 9 de Marzo de 1948, acordó crear y convocar la «MEDALLA ANTONIO AGUSTIN», con el fin de estimular los estudios históricos de la ciudad y provincia de Tarragona, con sujeción a las siguientes

B A S E S

1ª. *La Excm. Diputación Provincial crea la «Medalla Antonio Agustín», destinada a premiar el mejor estudio histórico sobre la ciudad o la provincia de Tarragona, que se presente en el Concurso que se convocará periódicamente con este objeto en esta Ciudad.*

2ª. *Este Concurso, patrocinado por la Excm. Diputación Provincial, se celebrará cada tres años durante las Fiestas de Pascua de Resurrección, preferentemente el sábado de Gloria, conjuntamente con las Medallas «Tampiró» y «Julio Antonio».*

3ª. *El premio de la «Medalla Antonio Agustín» será de 5.000 pesetas. Se crean dos accésits, el primero de 2.000 pesetas y el segundo de 1.000 pesetas.*

4ª. *Excepcionalmente, el primer Concurso de la «Medalla Antonio Agustín» se acelebrará el año próximo de 1949, y a partir de éste, cada tres años.*

5ª. *La Excm. Diputación Provincial cuidará de hacer imprimir una hoja o cartel anunciador del Concurso, para enviarlo a todos los Centros Culturales de España que se estimen más indicados para la propaganda.*

6ª. *El Jurado estará compuesto por el Excmo. Sr. Presidente de la Corporación; el Asesor de Cultura de la misma; un Catedrático de Historia; una persona forastera de reconocida competencia en las ciencias históricas, y el Secretario de la Corporación.*

7ª. *El tema será libre dentro de la limitación geográfica concretada en la Base 1ª. Los concursantes habrán de tener en cuenta las siguientes observaciones:*

a) *Cuando el Tema histórico sea propio de la época Romana, se entenderá que la provincia de Tarragona será la provincia Tarraconense de la España Romana.*

b) *Cuando el Tema histórico elegido corresponda a la época comprendida en los siglos X y XIII, se entenderá que la provincia de Tarragona abarcará todo el territorio de Cataluña Nueva o sea la reconquistada por Ramón Berenguer II y sus sucesores.*

c) Cuando el Tema histórico elegido caiga dentro de épocas posteriores a las indicadas en el apartado b), se entenderá que la provincia es la incluida dentro de sus actuales límites.

8ª. El Jurado habrá de dar a conocer inmediatamente su veredicto a la Excm. Diputación, y le dará publicidad con un mes de anticipación, por lo menos, a la fecha de celebración del Concurso.

9ª. La Medalla será entregada al premiado en el acto público con que se celebrará el Concurso.

10ª. No es obligatorio conceder la Medalla ni los Accésits, si los trabajos presentados no son merecedores, a juicio del Jurado, de ningún premio, declarándose desierto el Concurso.

11ª. Los trabajos presentados habrán de tener la extensión mínima de 150 cuartillas escritas a máquina a dos espacios, y una extensión máxima de 500 cuartillas.

12ª. La Excm. Diputación tendrá opción preferente para publicar por su cuenta, si así lo acordare, los trabajos premiados, que en todo caso quedarán propiedad de sus autores.

13ª. Los concursantes remitirán sus trabajos al Presidente de la Excm. Diputación, en paquete certificado, sin nombre de autor. Los nombres se remitirán en sobre cerrado, con un Lema que estará repetido en la cabecera del trabajo.

14ª. El plazo de admisión de los trabajos concursantes, terminará el día 15 de Enero de los años en que habrá de celebrarse el Concurso.

15ª. En el plazo de un mes después de fallado cada Concurso trienal, la Excm. Diputación dispondrá la distribución de las Bases y del Cartel entre las entidades culturales españolas y extranjeras que tenga por conveniente, así como la publicación en la prensa del anuncio del próximo Concurso.

Aquestes bases serviren per a totes les convocatòries de la Medalla, amb algun canvi que s'hi introduí al llarg dels anys amb relació a les dates de lliurament del premi i a la quantitat monetària que s'hi dedicava. L'any 1954 es reformà la base 4a. que parlava dels components del jurat.

I Concurs.

Les bases de la primera Medalla foren publicades al «Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona» de l'11 de juny del 1948.

El jurat es reuní a la Diputació el 12 d'abril del 1949; el formaven els següents senyors: Alberto Díaz de Brito y Antiga, President; Manuel de Montoliu i de Togores, assessor de cultura de la Diputació; Pere Batlle i Huguet, arqueòleg i director del Museu Diocesà; Salvador Vilaseca i An-

guera, «Comisario Provincial de Excavaciones» i historiador, i Eduardo Gutiérrez Lozano, secretari de la Diputació.

S'hi havien presentat els següents treballs:

Sarcófagos romanos paganos hallados en Tarragona.

Tarragona romana.

Las divinidades paganas de Tárraco en el Imperio.

La Selva, señorío de la Iglesia de Tarragona.

Estudio histórico-crítico de las calles y plazas de la Tarragona medieval.

El jurat va considerar que:

a) el trabajo «**Sarcófagos romanos paganos hallados en Tarragona**» queda fuera de concurso por no llenar las condiciones exigidas por las bases.

b) Que de entre los cuatro restantes, dos se destacan por su volumen, importancia y por la labor muy apreciable que representan, y son: «**La Selva, señorío de la Iglesia de Tarragona**» y «**Estudio histórico-crítico de las calles y plazas de la Tarragona medieval**»; pero que, por la precipitación con que han sido preparados y redactados, debido al corto plazo señalado excepcionalmente por la Excm. Diputación para este primer concurso, se hace necesario sean revisados a fondo y convenientemente refundidos; por lo que considera que no alcanzan la categoría y valor científico indispensables a todo estudio e investigación histórica para merecer el honor de la «Medalla Antonio Agustín».

En su virtud, el Jurado por unanimidad, juzga que se ha de declarar desierto el premio instituido por la Excm. Diputación denominado «Medalla Antonio Agustín».

Malgrat haver-se declarat desert el premi, el jurat acordà concedir dos accèssits, un de 2.000 pessetes al treball «**Estudio histórico-crítico de las calles y plazas de la Tarragona medieval**» «por su mayor extensión y por la cantidad de documentación y datos interesantísimos que, no obstante los defectos, ofrece para la historia medieval y moderna de la ciudad de Tarragona, que, una vez revisado diligentemente, podrá constituir una importantísima contribución a la investigación histórica de nuestra ciudad». I l'altre accèssit, de 1.000 pessetes, a la monografia «**La Selva, señorío de la Iglesia de Tarragona**», «que merece especial atención por su pulcra presentación, conocimiento de los archivos de la Selva del Campo y abundante documentación recogida».

Els autors d'ambdós treballs eren els senyors Joan Salvat i Bové, i Eufemià Fort i Cogul, respectivament.

El treball del Sr. Salvat i Bové fou publicat per l'Ajuntament de Tarragona l'any 1961 sota el títol: «**Tarragona antigua y moderna a través de su nomenclatura urbana (siglos XIII al XIX)**».

El 27 de gener del 1949 es facultà el diputat Enric Olivé per tal de gestionar la confecció de la medalla. S'adjudicà als tallers Vallmitjana de Barcelona; el seu preu era 175 pessetes més 40 de l'estoig.

II Concurs. I Medalla.

Les bases i la convocatòria es publicaren al «Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona» del 25 de desembre del 1949.

Solament s'hi presentà un treball, sota el lema «In Hispaniae Tarraconem nostram».

El 28 de març del 1952 es reuní el jurat, del qual formaven part els senyors Joan Noguera i Salort, president de la Diputació; Manuel de Montoliu, assessor cultural de la Diputació; Joaquim Avellà i Vives, catedràtic d'Història, de l'Institut de Batxillerat; Salvador Vilaseca i Anguera, arqueòleg, i el secretari de la Corporació. El veredict del jurat fou: «Otorgar la Medalla «Antonio Agustín» al único trabajo presentado al concurso bajo el lema: «In Hispaniam Tarraconem nostram» y con el título *Tarragona y el gran rey Jaime I de Aragón* por estimar que reúne los méritos necesarios y suficientes que le hacen acreedor de tal galardón». L'autor era el Sr. Joan Salvat i Bové.

Aquest treball fou publicat l'any 1957 per la Diputació amb el títol: «*Tarragona y el gran rey Jaime I de Aragón (Estudio histórico, crítico y literario) 1228-1229*».

El 15 d'octubre del 1952, la comissió d'Educació, Esports i Turisme acordà que havent-se creat l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, hauria d'ésser aquesta institució la que s'encarregués de l'organització del premi. Aquest acord de la Comissió fou ratificat pel Ple celebrat el 21 de maig del 1953, i es féu constar que l'Institut sols s'ocuparia de proposar a la Corporació els membres del jurat.

III Concurs. II Medalla.

Convocat l'1 de desembre de 1954 s'augmentà la quantia del premi de 5.000 a 10.000 pessetes.

Els senyors proposats per l'Institut per a formar part del jurat foren els següents: Jesús E. Martínez Ferrando, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; Antonio Palomeque Torres, catedràtic d'Història, de la Universitat de Barcelona i Pere Batlle i Huguet, conseller de l'Institut d'Estudis Tarraconenses.

El 4 d'abril del 1955, Manuel de Montoliu comunicà al president de la Diputació el veredict del jurat. El premi s'atorgà al treball de Josep M.

Recasens i Comes **El corregimiento de Tarragona y su junta en la guerra de la Independencia**, i fou publicat l'any 1958 per la Diputació. L'altre treball presentat, **Los hospitales de Tarragona**, de Josep M. Miquel i Parellada i José Sánchez Real, fou editat per l'Institut d'Estudis Tarraconenses l'any 1959.

IV Concurs. III Medalla.

Es convocà el 20 de maig de 1957 i s'havia d'atorgar per les festes de Pasqua de Resurrecció de l'any 1958.

El jurat, en aquesta edició, estava format pel Dr. Josep Vives i Galtell, director de la biblioteca Balmes de Barcelona; Joaquim Avellà i Vives, catedràtic d'Història de l'Institut de Batxillerat de Tarragona, i Joan Serra i Vilaró, conseller de l'Institut d'Estudis Tarraconenses. Només s'hi presentà un treball, sota el lema «Tiempo amigo. Tierra amiga» i amb el títol **Toponimia superior de la archidiócesis de Tarragona** el qual fou guardonat. N'era l'autor Pere Català i Roca. Aquest treball fou publicat l'any 1964 amb el títol **Noms de lloc i de sant de la Diòcesi de Tarragona** al «Boletín de dialectología española» XL. Abadia de Sant Cugat del Vallès.

Malgrat que en l'expedient consultat a l'Arxiu de la Diputació, només hi consten les notícies que donem més amunt, al llibre d'actes del Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Tarraconenses, al foli 33, on es registra la sessió del dia 29 de maig del 1958, figura que, en aquesta edició, es presentaren els següents treballs:

Noche y sangre. Lema: Hispanus.

Toponimia superior de la archidiócesis de Tarragona. Lema: Tiempo amigo. Tierra amiga.

Los Hospitales de Tarragona. Lema: Pro subveniendis Christi pauperibus.

Historia de un glorioso tarraconense. Lema: Virum virtutum praestantia spectantissimum.

El corregiment de Tarragona a l'últim quart del segle XVIII. Lema: En en artículo 39 S. M. manda que el Corregimiento de Tarragona comprenderá las guerguerias de Tarragona y Montblanch.

En aquesta relació es pot observar que de nou apareix el treball **Los Hospitales de Tarragona** el qual ja havia estat presentat en l'anterior edició d'aquest premi. En el pròleg d'aquest llibre, editat l'any 1959, com abans hem dit, José Sánchez Real escriu que «El 8 de noviembre de 1957, después de una larga lucha, falleció José Mª Miquel. Pensé que un homenaje al amigo podía ser ganar, en cierto modo, con él y para él, la «Medalla Antonio Agustín 1958». Se llevó de nuevo el trabajo al concurso y esta vez se concedió el premio al de D. Pedro Català Roca...».

Per primera vegada es presentava un treball escrit en català **El corregiment de Tarragona a l'últim quart del segle XVIII**, del qual era autor Josep M. Recasens i Comes. Aquest mateix treball fou presentat al VI Premi «Cronista José Mª Pujol» i en resultà guanyador. Traduït al castellà per José Sánchez Real, fou publicat per la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense l'any 1963. **Noche y sangre**, segons consta a l'acta de la sessió del Consell Permanent de l'Institut, de 24 de març del 1960, era un «trabajo o novela histórica» escrita pel rector de la parròquia de Godall, del bisbat de Tortosa.

IV Medalla

Fou convocada el 1964 i s'atorgà per les festes de Nadal del mateix any. Estava dotada amb 25.000 pessetes. Per primera vegada el jurat es reuní fora del termini assenyalat a les bases. No serà fins el 12 de gener del 1965 quan es convoca els membres del jurat. En aquesta ocasió, ho foren els senyors: Antonio Soler Morey, president de la Diputació; Joan Amado Albouy Busquets, diputat; Salvador Vilaseca i Anguera, director de l'Institut d'Estudis Tarraconenses, i Alexandre Sanvisens Marfull, conseller de l'Institut. S'hi presentàren els següents treballs:

L'Epigrammata antiqua Urbis Tarraconae de Lluís Pons d'Icart i Monografias comarcales. La espiritualidad de Tarragona. La devoción popular y las plegarias colectivas en Tarragona y su Campo (siglos XIV-XIX).

S'atorgà la Medalla a aquesta darrera obra, de l'autor Joan Salvat i Bové.

V Medalla.

Segons l'acord del Ple de la Diputació del 14 de desembre del 1967, es declarà deserta per no haver-s'hi presentat cap treball.

VI Medalla.

La convocatòria porta data del mes d'abril del 1969 i s'havia d'atorgar per les festes de Nadal del 1970.

El jurat no es reuní fins el dia 19 d'octubre del 1972; en formaven part els senyors: Jesús P. Calderón Alejaldre, diputat; Pedro M. Berges Soriano, director del Museu Arqueològic de Tarragona; M. Dolores Cabré i Montserrat, catedràtica de l'Institut de Batxillerat, de Tarragona, i Pere Batlle i Huguet director de l'Institut d'Estudis Tarraconenses.

L'únic treball presentat fou:

Tesoro bibliográfico de la Confraria i Congregació de la Sanch de Jesu-christ, Tarragona siglos XVI-XIX de Joan Salvat i Bové.

El jurat acordà adjudicar la Medalla a aquest treball amb la condició que si es publicava se n'esporguessin els elements innecessaris i reiteratius.

VII Medalla.

Fou convocada el mes de març del 1975 i s'atorgà per les festes de Santa Tecla del mateix any. La dotació era de 50.000 pessetes.

El 12 de setembre es reunia el jurat, compost pels senyors següents: Francesc Llevat i Briansó, diputat; Pere Batlle i Huguet, director de l'Institut d'Estudis Tarraconenses; José Sánchez Real i F. Xavier Ricomà i Vendrell, consellers de l'Institut.

Els treballs presetats foren:

Las capillitas votivas en las calles de la Tarragona medieval.

Jaime Amigó y el Renacimiento en el Camp de Tarragona.

Notas preliminares al estudio de los acueductos de Tarragona.

Comercio catalán setecentista: los comerciantes de Altafulla en la segunda mitad del siglo XVIII.

El jurat atorgà la Medalla a aquest darrer treball «dada la exposició, la metodologia y la documentación inédita presentada sobre un tema hasta el presente poco trabajado en el que se estudia la situación socio-económica de una localidad de la provincia y su entorno». L'autor era Salvador J. Rovira i Gómez. El veredicté no es féu públic fins el 14 de maig del 1976.

D'aquest treball, se n'ha publicat una part a *Estudis Altafullencs* 2 (Altafulla) 1978, pp. 29-92 amb el títol **Los comerciantes de Altafulla (segunda mitad del siglo XVIII)**.

Las Capillitas votivas en las calles de la Tarragona medieval de Joan Salvat i Bové fou presentat al premi del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Tarragona l'any 1980, i fou guardonat amb el segon premi i publicat.

VIII Medalla.

El 20 de gener del 1978 es convoca una nova edició del premi, que s'havia d'adjudicar el mes de desembre del mateix any. La dotació era de 75.000 pessetes.

El jurat es reuní el 13 de març del 1979 i el componien els senyors Josep Malapeira i Xatruch, diputat, Pere Batlle i Huguet i F. Xavier Ricomà Vendrell, director i secretari de l'Institut d'Estudis Tarraconenses, respectivament.

Els treballs presentats eren:

Muntatge històric de les comarques de Catalunya.

La Hacienda municipal de Tarragona, 1350-1500.

Notícies sobre el senyoriu del Morell.

S'adjudicà la medalla a aquest darrer treball del qual era autor Josep M. Recasens i Comes, i es concedí un accèssit al treball **La hacienda municipal de Tarragona, 1350-1500**, de Francesc Cortiella i Odena.

L'estudi premiat, el publicà la Diputació l'any 1985 sota el títol **El senyoriu de Morell 1173-1835 (Assaig sobre diversos aspectes del seu procés històric)**.

IX Medalla.

Amb una dotació de 250.000 pessetes fou convocada el 19 d'abril del 1981 sense especificar la data d'adjudicació.

El jurat es reuní, presidit pel senyor Josep A. Baixeras i Sastre, diputat, en representació del President de la Diputació; la resta dels membres eren Josep Gestí i Cid, també diputat; Ramon Miravall i Dolç, Daniel Ventura i Solé i M. Dolors Cabré i Montserrat, tots ells consellers de l'Institut d'Estudis Tarraconenses.

Es presentaren els següents treballs:

Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp, 1808-1873.

La vila de Montblanc: agricultura, urbanisme i societat segons el cadastre de 1751.

La ciudad de Tarragona a mediados del siglo XIX.

El culto a Cibeles y Attis en la Provincia Romana de la Tarraconense.

Les lluites pel Port de Salou.

La Medalla s'adjudicà al primer d'aquests treballs i n'era autor Pere Anguera i Nolla. S'ha publicat dins de la col·lecció «Rosa de Reus» amb el número 58.

Dels altres treballs, sabem que es publicaren **Les lluites pel port de Salou**, obra d'Antoni Jordà Fernández i Joan M. Pujals i Vallvè, a la col·lecció de l'Institut d'Estudis Tarraconenses, amb el número 99, l'any 1983. **La ciudad de Tarragona en el s. XIX**, del que era autor Jaume Aresté i Bagés, fou presentat al premi Xamfrà 1981 i obtingué el guardó. El publicà el Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Tarragona amb la col·laboració de l'Ajuntament d'aquesta ciutat l'any 1982 sota el títol **El crecimiento de Tarragona en el siglo XIX**.

F. XAVIER RICOMÀ VENDRELL.